

**PLAN OCHRONY DLA
PARKU KRAJOBRAZOWEGO
MIĘDZYRZECZA WARTY I WIDAWKI**

**OPERAT KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI
TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ
I EDUKACYJNEJ**

Łódź - Warszawa, 2025

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

opracował zespół w składzie:

dr hab. Sławoj Tanaś, prof. UŁ

dr Justyna Mokras-Grabowska

dr Aleksandra Mroczek-Żulicka

Wykonawca prac:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;
ul. Erazma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

ZESPÓŁ PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan ochrony dla Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawski sporządzono na zlecenie
Województwa Łódzkiego – Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14, 91-423 Łódź

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu FELD 02. Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego, Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność, typ 4. Opracowanie, aktualizacja dokumentów dla obszarów chronionych lub wdrażanie ich zapisów, programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021 - 2027.

Fot. okładka: Widok z grodziska pod Konopnicą (źródło: ZPKWŁ) – fot. tymczasowa

Spis treści:

1.	WSTĘP.....	5
1.1.	Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony.....	5
1.2.	Metodyka i zakres prac.....	5
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	5
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej.....	6
1.3.	Zespół autorski	8
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku.....	8
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	12
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy.....	12
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu	13

Część I

Charakterystyka i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony

„Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej” (dalej Operat) jest jednym z sześciu operatów szczegółowych stanowiących wraz z Operatem generalnym dokumentację Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki (dalej PKMWiW lub Park). Jego zasadniczym celem jest wskazanie działań na rzecz ochrony i zrównoważonego kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej obszaru Parku w perspektywie najbliższych 20 lat.

Operat dzieli się na dwie zasadnicze części – diagnostyczną, charakteryzującą zagospodarowanie i użytkowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne oraz strategiczną, w której zaproponowano cele i działania ochronne. Materiał opracowany w Operacie stanowi podstawę merytoryczną dla zapisów projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie „Planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki” (dalej Plan ochrony). Treść Operatu należy traktować także jako rozwinięcie i uzasadnienie zapisów wyżej wymienionej uchwały, przy czym należy zwrócić uwagę, że w wyniku uwag zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych, a także procedur uzgadniania i opiniowania projektu Planu ochrony, ostateczne brzmienie zapisów uchwały może różnić się od propozycji ujętych w niniejszym Operacie. Dotyczy to głównie zagrożeń, sposobów ich eliminacji, działań ochronnych, proponowanych form ochrony przyrody, ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej.

Wymóg sporządzania planów ochrony dla parków krajobrazowych wynika z zapisów art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940). Zasadnicza treść oraz jego podział na poszczególne operaty planu ochrony dla parku krajobrazowego ujęta jest w art. 20 ust. 4 tej ustawy, natomiast tryb jego sporządzania, zakres wymaganych prac oraz zakres i możliwe sposoby ochrony zasobów parków określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym Plan ochrony dla PKMWiW jest dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego (ZPKWŁ), natomiast wykonawcą opracowania jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska (NFOŚ) z Warszawy.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. Ogólne założenia prac nad Planem ochrony

Zakres prac planowanych do wykonania w ramach przygotowania Planu Ochrony dla Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, w tym „Operatu kształtowania funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki”, uwzględnia zarówno formalne wymogi wynikające z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz.U. 2005 nr 94 poz. 794), jak i rzeczywiste potrzeby rozpoznania aktualnego stanu i zagrożeń zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, niezbędnych do

sformułowania długofalowej strategii ich ochrony oraz kształtowania funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych.

Prace prowadzone nad wszystkimi operatami składają się z następujących etapów:

I – etap oceny stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) oraz zaplanowania niezbędnych prac uzupełniających.

II – etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:

- analizę dostępnych danych,
- wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych,
- ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
- analizę uwarunkowań ochrony,
- identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

III – etap strategii ochrony, obejmujący m.in.:

- określenie celów ochrony,
- określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań,
- określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli,
- sformułowanie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku,
- prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariantcie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariantcie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Istotnym elementem prac nad *Planem ochrony Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki* jest podział jego obszaru na strefy działań ochronnych, do których odniesie się część ustaleń opisanych w części strategicznej niniejszego Operatu.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

Sporządzenie Operatu wymaga przede wszystkim pozyskania danych archiwalnych, literaturowych, statystycznych i przestrzennych bazując na źródłach pierwotnych i wtórnych, pozyskanych i opracowanych w ramach pracy kameralnej. Poza kwerendami i badaniami kameralnymi, istotne znaczenie mają badania terenowe, w tym badania inwentaryzacyjne i społeczne. W kolejnym etapie zespół przystąpi do prac analitycznych, a na ich podstawie do sporządzenia strategii ochrony, prognozy i syntezy w zakresie kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku.

Poniżej opisano w sposób szczegółowy metodykę prac diagnostycznych i analitycznych, planowanych do wykonania w ramach opracowywania Operatu. Zaplanowane prace obejmują:

a) prace kameralne, w tym:

- kwerenda, przegląd i analiza dostępnych źródeł piśmiennych (publikowanych i niepublikowanych, aktualnych i archiwalnych) oraz internetowych (m.in. literatura, mapy, przewodniki turystyczne, informatory turystyczne, publikacje naukowe, publikacje popularno-naukowe, ewidencje, bazy danych, strony internetowe, bazy danych itp.) dla obszaru Parku

Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki oraz jednostek administracyjnych na terenie których zlokalizowany jest Park, obejmujących problematykę turystyczną, rekreacyjną i edukacyjną;

- zebranie i analiza aktów prawa na poziomie gmin oraz województwa i ich analiza pod kątem zapisów dotyczących turystyki, rekreacji i edukacji;
- zebranie i analiza opracowań znajdujących się w posiadaniu podmiotów lokalnych, w tym m.in. strategii rozwoju, studium uwarunkowań, kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego i edukacyjnego w oparciu o analizę treści map, baz danych i wszelkich dostępnych źródeł piśmiennych i internetowych;
- analiza danych z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Banku Danych Lokalnych (BDL), Baz Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK), również za pośrednictwem geoportalu, dotyczących stanu turystyki i rekreacji w gminach przynależnych do Parku, w tym wykazy obiektów zagospodarowania (baza noclegowa, gastronomiczna, towarzysząca) i infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej oraz edukacyjnej;
- analiza źródeł internetowych (internetowe zasoby Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, strony lokalnych stowarzyszeń i fundacji (np. Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROTWŁ), Lokalnych Organizacji Turystycznych (LOT), Lokalnych Grup Działania (LGD) i inne), lokalnych podmiotów działających na polu turystycznym, rekreacyjnym i edukacyjnym, itp.);
- wystąpienie do odpowiednich jednostek samorządowych o udostępnienie danych dotyczących strategii i planów rozwoju turystyki i rekreacji, zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, działalności ośrodków edukacyjnych na obszarze Parku;
- wystąpienie o udostępnienie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obejmujących obszar Parku oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

b) prace terenowe, w tym:

- badania terenowe, wizje lokalne wraz z przygotowaniem dokumentacji fotograficznej, które pozwolą na zweryfikowanie oraz uzupełnienie zebranych danych i materiałów;
- terenowa inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego i edukacyjnego;
- analiza sposobu wykorzystania potencjału i walorów Parku w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji, na podstawie zweryfikowanych w terenie zebranych materiałów źródłowych, wizji lokalnych, wywiadów z przedstawicielami podmiotów, zaangażowanych w organizację turystyki, rekreacji i edukacji na obszarze Parku (m.in. z przedsiębiorcami, przedstawicielami stowarzyszeń i fundacji, urzędnikami), wywiadów z mieszkańcami Parku i odwiedzającymi Park;
- analiza organizacji atrakcji turystycznych i produktów turystycznych, krajoznawstwa (w tym edukacji nt. lokalnych walorów, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego), rekreacji oraz ochrony zasobów antropogenicznych i przyrodniczych na obszarze Parku;
- analiza stanu zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku, ze szczególnym uwzględnieniem zainwestowania osadniczego (drugie domy, letniska), bazy gastronomicznej, bazy noclegowej, bazy towarzyszącej, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, systemu informacji krajoznawczej i innej infrastruktury, wykorzystywanej w turystyce, rekreacji i edukacji na obszarze Parku;

c) prace syntezujące i końcowe, w tym:

- usystematyzowanie danych i przygotowanie części opisowej (dokumentacja fotograficzna, opracowania kartograficzne, rysunki, tabele);
- sporządzenie syntezy uwarunkowań zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku, wynikających z konieczności ochrony przyrody, walorów kulturowych i krajobrazu z wykorzystaniem wskaźników stosowanych w analizie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej, zagospodarowania i ruchu turystycznego i rekreacyjnego oraz określenia stopnia funkcji turystycznej i rekreacyjnej;
- analiza zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych walorów Parku wynikające z istnienia i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej na obszarze Parku wraz z propozycjami sposobów minimalizacji negatywnych skutków, wynikających z rozwoju turystyki i rekreacji;
- określenie perspektyw i uwarunkowań rozwoju turystyki, rekreacji i edukacji na podstawie zebranych materiałów źródłowych, danych statystycznych, diagnoz oraz wywiadów z przedstawicielami podmiotów zainteresowanych rozwojem turystyki, rekreacji i edukacji na obszarze Parku;
- wskazanie działań niezbędnych dla realizacji postawionych celów ochronnych.

Zakres problemowy Operatu określa jego spis treści. Zakres terytorialny Operatu pod względem diagnozy stanu zagospodarowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego wraz z działalnością edukacyjną obejmuje obszar Parku, natomiast pod względem zagrożeń zewnętrznych dla realizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnych otoczenie Parku.

Przygotowana diagnoza zasobów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku, będzie podstawą do przygotowania strategii kształtowania analizowanych uwarunkowań, w perspektywie funkcjonowania przez kolejne 20-lat. Przygotowanie strategii będzie obejmowało sformułowanie celów ochrony i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej, zaleceń dotyczących kształtowania poszczególnych rodzajów i form turystyki, rekreacji oraz edukacji, jak również przygotowanie propozycji ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1.3. Zespół autorski

Autorami niniejszego opracowania są dr hab. Sławoj Tanaś - prof. Uniwersytetu Łódzkiego, dr Justyna Mokras-Grabowska i dr Aleksandra Mroczek-Żulicka, będący pracownikami Instytutu Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji, Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego. Zespół autorski posiada szerokie doświadczenie w sporządzaniu dokumentów strategicznych, opracowań turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w prowadzeniu badań ruchu turystycznego, badań nad atrakcyjnością turystyczną, kreatywnością w turystyce oraz organizacją rekreacji. Członkowie zespołu są autorami wielu publikacji (książek, monografii, artykułów naukowych) polskich i obcojęzycznych w zakresie turystyki, rekreacji, krajoznawstwa oraz edukacji krajoznawczej, rekreacyjnej i turystycznej.

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki został ustanowiony Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu Nr VIII/45/89 z dnia 14 września 1989 r. w sprawie utworzenia Parku krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki (aktualizacja obszaru Parku w 1998 r.). Obecnie Park funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Nr 9/2006 Wojewody Łódzkiego z dnia 11 stycznia 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, zmienionego Rozporządzeniem Nr 1/2008 Wojewody Łódzkiego z dnia 11 stycznia 2008 roku w sprawie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki.

Park obejmuje obszar o powierzchni 25 330 ha. Zlokalizowany jest na terenie gmin: Sieradz, Burzenin - w powiecie sieradzkim, Konopnica, Ostrówek - w powiecie wieluńskim, Sędziejowice, Widawa - w powiecie łaskim, Zapolice, Zduńska Wola - w powiecie zduńskowskim; Rusiec - w powiecie bełchatowskim.

Do szczególnych celów ochrony zaliczyć można m.in.: zachowanie i ochronę cennych odsłoneń geologicznych, jako ważnych obiektów dydaktycznych i naukowych, zachowanie i przywracanie naturalnych walorów dolinom rzecznych, zachowanie i ochronę obszarów stanowiących świadectwo współczesnych, naturalnych procesów geomorfologicznych, takich jak: parowy, wąwozy itp., zachowanie w niezmienionym stanie i ochronę źródeł oraz obszarów źródłkowych, utrzymanie i odtworzenie unikatowych zbiorowisk lasów nadrzecznych w tym: zbiorowisk zaroślowych, a więc wiklin nadrzecznych i olsu topolowo-wierzbowego oraz zbiorowisk leśnych, zachowanie różnorodności biologicznej rzadkich i ginących łąk, zachowanie i ochronę muraw kserotermicznych, zachowanie cennych i różnorodnych zbiorowisk roślinnych: muraw napiaskowych, półnaturalnych wilgotnych łąk i zarośli wierzbowych, torfowisk, ochronę przed zalesieniem oraz utrzymanie połączenia starorzeczy z rzeką Wartą, utrzymanie dotychczasowego poziomu wody w kompleksie stawów i mokradeł oraz ich ochrona przed nadmiernym osuszaniem, utrzymanie różnorodności gatunkowej zwierząt lądowych i wodnych podlegających ochronie, ochronę krajobrazu o wybitnych walorach naturalnych - wielkoprzestrzennych obszarów leśnych, ochronę krajobrazu naturalnego doliny Warty o wybitnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych, ochronę krajobrazu kulturowego o znacznych walorach zabytkowych z nagromadzeniem elementów dziedzictwa kulturowego, ochronę miejsc koncentracji i potencjalnego występowania stanowisk archeologicznych, zapobieganie zubożeniu i ujednoliceniu krajobrazu, zachowanie istniejących rozłogów pól, ochronę przed eksploatacją surowców naturalnych, ochronę najatrakcyjniejszych terenów turystycznych (dolin rzeczne) przed degradującym zagospodarowaniem, rozwój pożądanых form rekreacji - turystyki kwalifikowanej.

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki obejmuje obszar o wyróżniającym się krajobrazie, dużych wartościach naturalnych środowiska przyrodniczego, walorach estetycznych, historycznych i kulturowych. Przedmiotem ochrony w Parku są doliny Warty, Widawki, Niecieczy, Oleśnicy i Grabi wraz z systemem stref przystokowych. Obszar Parku wyróżnia się w swym otoczeniu urozmaiconą rzeźbą terenu. Szczególnie malowniczo prezentują się przełomowe odcinki doliny Warty, gdzie wysokości względne stoków dochodzą do 45 m, a na powierzchni ukazują się wychodnie wapienne. Szczególne walory krajobrazowe zaobserwować można ze skarpy warciańskiej od Belenia do Strońska oraz w okolicach Konopnicy, Strobina, Majaczewic i Strumian. Meandrujące rzeki, liczne starorzecza, obszary wydymowe i torfowiska to cenne przyrodniczo i krajobrazowo składowe Parku. Wyjątkowe pod tym względem są okolice Szynkielowa, gdzie rozległe torfowisko bezpośrednio sąsiaduje z wydumą śródlądową. Wysoką wartość przyrodniczą wyróżniają się również torfowiska w dolinie Niecieczy oraz ujściowy Widawki, gdzie znajduje się najcenniejsze torfowisko w Parku - rez. Korzeń. Wszystkie partie dolin charakteryzują się mozaikowością pokrycia: łąki przeplatają się z roślinnością nadrzeczną, wokół starorzeczy i torfowisk chłopskie lasy wcinają się nieregularnie w pola uprawne.

Lasy w Parku stanowią niespełna 25% ogólnej powierzchni. Przeważają sztucznie wprowadzone zbiorowiska borowe, a zespoły naturalnych borów bagiennych, łęgów i grądów zachowały się w niewielkich fragmentach. Na terenie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki stwierdzono występowanie ponad 600 gatunków roślin naczyniowych. We florze Parku reprezentowane są różnorodne grupy siedliskowe, co pozostaje w ścisłym związku z charakterem roślinności tego obszaru. Oprócz gatunków lasów liściastych, mieszanych i borowych, liczne są tu rośliny związane z torfowiskami, wilgotnymi łąkami, szuwarami, wodami oraz innymi siedliskami

podtopionymi, przynajmniej okresowo. W niektórych częściach Parku istotnym elementem jego flory są także gatunki kserotermiczne. Na obszarze Parku stwierdzono występowanie ok. 60 gatunków chronionych. Rośliny rzadkie w skali kraju stanowią 20% całej flory. Najliczniejsze wśród nich są gatunki muraw kserotermicznych i ciepłolubnych okrajków.

Na walory kulturowe Parku składają się liczne zabytki architektury sakralnej i dworskiej, zabytkowe parki, stanowiska archeologiczne, zabytkowe układy przestrzenne. Do najcenniejszych obiektów zaliczyć można kościół św. Urszuli i 11 Tysięcy Dziewic w Strońsku (fragmenty romańskie), kościół pw. Podwyższenia Krzyża w Widawie, kościół pw. św. Stanisława i św. Wojciecha w Burzeninie, obiekty rezydencjonalne w Rychłolicach, Chojnem, Konopnicy, Witowie, Pstrokonjach. Popularne stosunkowo są wapienniki w Majaczewicach i Brzykowie. Cenne zabytki stanowią cmentarze, grodziska, miejsca potyczek wojennych i schrony.

Do głównych walorów Parku zaliczyć można:

- krajobraz doliny Warty i Widawki oraz Niecieczy, Oleśnicy i Grabi
- krajobrazy leśne (25% powierzchni Parku zajmują lasy)
- obszary źródlisk,
- zbiorowiska szuwarowe, roślinności wodnej, łąki, murawy kserotermiczne i torfowiska,
- flora i fauna wraz z zagrożonymi i chronionymi gatunkami,
- wsie i miasta z historycznym układem i zabytkami,
- zabudowa drewniana – użytkowa i sakralna,
- zabudowa podworska i folwarczna wraz z parkami,
- obiekty o istotnych walorach historyczno-architektonicznych,
- obiekty militarne, cmentarze i miejsca pamięci z I i II wojny światowej.

Dla zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych Parku utworzono na jego terenie cztery rezerваты przyrodnicze, ochroną pomnikową objętych około 50 obiektów. Są to okazałe drzewa rosnące przede wszystkim w obrębie założeń dworsko-parkowych oraz źródło Niechmirów. Kolejnymi formami są zespoły przyrodniczo-krajobrazowe Dolina Grabi i Góry Wapienne, 14 użytków ekologicznych, jeden obszar Natura 2000.

Na terenie Parku występuje duże zróżnicowanie rodzajów i form turystyki oraz rekreacji, m.in. turystyka poznawcza (przyrodnicza, ekoturystyka, kulturowa, krajoznawcza), wypoczynkowa (drugie domy, letniska, agroturystyka, ośrodki wypoczynkowe) i aktywna (piesza, rowerowa, konna, wodna – kajakowa). Park stanowi istotny obszar rekreacji dla mieszkańców Sieradza, Zduńskiej Woli, Łasku i Wielunia, są to m.in. rekreacja piesza i leśna, wędkarstwo, kolarstwo, jazda konna, kajakarstwo.

Działalność edukacyjna na terenie Parku koncentruje się na szlakach turystycznych (np. Szlak Walki nad Wartą 1939, Szlak Młynów nad Grabią, Nadwarciański Szlak Bursztynowy, szlak wodny rzeki Warty) i jednej ścieżce dydaktycznej (np. Wokół Rezerwatu Hołda), w miejscach wypoczynku rekreacyjnego oraz przy obiektach zabytkowych i historycznych.

Ryc. 1. Mapa Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki (źródło: ZPKWł)

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

W odniesieniu do funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, stan wiedzy można określić jako dobry. O ile walory rekreacyjne i turystyczne (antropogeniczne i przyrodnicze) są dobrze opisane w literaturze przedmiotu, to aktualne zagospodarowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne wymaga dokładnej weryfikacji, inwentaryzacji i analizy. Również aktualny ruch turystyczny i osadnictwo rekreacyjne na obszarze Parku są niedostatecznie opisane i przeanalizowane, z wyjątkiem nielicznych prac naukowych i opracowań strategicznych, często zdezaktualizowanych.

Do głównych dostępnych materiałów opisujących potencjał turystyczny i rekreacyjny Parku należą przewodniki turystyczne o zasięgu ogólnopolskim, regionalnym jak i lokalnym, materiały edukacyjne i informatory turystyczne wydawane przez ROTWŁ, ZPKWŁ, samorządy i lokalne stowarzyszenia, mapy turystyczne, ulotki, opracowania naukowe. Cennym źródłem informacji są informatory turystyczne i różne opracowania krajoznawcze, publikowane na stronach internetowych. Podstawowe informacje o przebiegu szlaków turystycznych i lokalizacji infrastruktury turystycznej zawarte są na mapach przyrodniczo-turystycznych, przeważanie opracowanych w skali 1:50000 (seria map parków krajobrazowych województwa łódzkiego, wydanych przez ZPKWŁ). W kontekście danych dotyczących bezpośrednio Parku, wartościowym źródłem są ogólnodostępne bazy danych przestrzennych np. OpenStreetMap, BDOT, geoportal, które zawierają informacje o lokalizacji walorów turystycznych, zagospodarowaniu turystycznym, sieci szlaków i ścieżek przyrodniczych. Ważnym źródłem wiedzy nt. funkcji turystycznej i rekreacyjnej, walorów przyrodniczych i antropogenicznych, geografii, historii, przyrody, aspektów społecznych, ekonomicznych i kulturowych są prace badawcze, publikacje naukowe, w tym monografie naukowe, obejmujące obszar Parku.

W ramach diagnozy funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku największym wyzwaniem pozostaje oszacowanie rzeczywistej skali i pojemności istniejących form zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, jak również faktycznego obciążenia turystycznego i rekreacyjnego Parku, w szczególności rzek Warty, Widawki, Grabi, Oleśnicy i Niecieczy wraz z dolinami oraz miejscowości letniskowych. Pomocne w tym zakresie mogą być dane statystyczne, które – choć zbierane cyklicznie według jednolitych grup tematycznych, mają istotne ograniczenia. Przede wszystkim, dane te odnoszą się do jednostek administracyjnych, których granice nie pokrywają się z zasięgiem Parku. Dodatkowym problemem jest fakt, że statystyki obejmują wyłącznie działalność rejestrowaną, co nie oddaje pełnej skali natężenia turystyki i rekreacji na terenie Parku. Aby uzyskać bardziej wiarygodny obraz rzeczywistego użytkowania, konieczne będzie przeprowadzenie regularnych badań terenowych. Planowana jest jednorazowa inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, która będzie realizowana w trzech pierwszych kwartałach 2026 roku. W oszacowaniu wielkości ruchu turystycznego i rekreacyjnego, stanowiącego zarówno szansę rozwoju, jak i zagrożenie dla Parku, pomocne będą coroczne raporty nt. ruchu turystycznego w województwie łódzkim, prowadzone wcześniej przez Wydział Nauk Geograficznych UŁ, a obecnie przez Łódzką Organizację Turystyczną i Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego. Bardzo przydatnym źródłem wiedzy nt. zjawisk turystycznych i rekreacyjnych na obszarze Parku będą przeprowadzone wywiady i badania ankietowe, opracowania naukowe, w szczególności badaczy z Uniwersytetu Łódzkiego.

Pewną luką pozostaje brak kompleksowych, aktualnych badań nad rozwojem produktów turystycznych i rekreacyjnych, edukacji ekologicznej i krajoznawczej, promocji lokalnych walorów kulturowych. Informacje o tych elementach dostępne są głównie poprzez inicjatywy lokalne (np. projekty

edukacyjne prowadzone przez gminy czy lokalne organizacje pozarządowe) lub publikacje naukowe i popularnonaukowe. W zakresie oceny działań edukacyjnych na obszarze Parku pomocne będą więc opracowania i wywiady z przedstawicielami jednostek samorządowych i stowarzyszeń, prowadzących działalność edukacyjną i dydaktyczną na obszarze Parku - od placówek oświatowych, przez pracowników Parku, administrację Lasów Państwowych, jednostki samorządu terytorialnego, po organizacje pozarządowe.

Edukacja ekologiczna i krajoznawcza, wraz z rzetelnym przygotowaniem i szerokim udostępnianiem informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych Parku oraz zagrożeniach wynikających głównie z rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej (w tym turystyki i rekreacji), stanowi nieodłączny element planowania zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku. Wstępnie przeprowadzona analiza dostępnych materiałów promocyjno-edukacyjnych, związanych z Parkiem, wykazuje ich zróżnicowanie zarówno pod względem formy, jak i treści merytorycznej.

Dotychczas opracowane i opublikowane informacje nt. walorów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku wymagają usystematyzowania, uzupełnienia i uaktualnienia. Brakuje rozpoznania skali i potrzeb rozwoju turystycznego i rekreacyjnego Parku, jego ograniczeń i wynikających zagrożeń dla walorów Parku.

Wykaz wybranych źródeł piśmiennych, obejmujących pozycje zarówno bezpośrednio związane z Parkiem, jak i pozycje teoretyczne, problemowe i metodyczne, wykorzystanych na etapie diagnozy funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku przedstawiono w rozdziale 2.2.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Wybrane i najważniejsze pozycje piśmiennictwa, które wykorzystano do sporządzenia diagnozy kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku zawarto w tabeli 1.

Tab. 1 Zestawienie dostępnej literatury z analizą jej przydatności na potrzeby Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki

Lp.	Dane bibliograficzne	Komentarz
1	Adamczewska M., 2008, Rola obszarów przyrodniczo cennych w edukacji geograficznej na przykładzie województwa łódzkiego, Dokumentacja Geograficzna nr 38, Geografia we współczesnym systemie kształcenia, red. R. Wiśniewski, W. Gierańczyk, wyd. PTG	Omówienie ścieżek edukacyjnych znajdujących się w granicach parków krajobrazowych województwa łódzkiego, analiza ich wykorzystania i przydatności w edukacji geograficznej i regionalnej. Analiza wykorzystania oferty zajęć terenowych przez szkoły
2	Bezowska G., (red.) 2001. Park krajobrazowy - i co dalej? Problemy ekologii krajobrazu t.IX, Łódź ss. 147	Problematyka parków krajobrazowych
3	Bezowska G., 2004, Przyrodnicze czynniki lokalizacji miejscowości wypoczynkowych w regionie łódzkim, [w:] M. Strzyż (red.), Perspektywy rozwoju regionu w świetle badań krajobrazowych Problemy Ekologii Krajobrazu PAEK, 2004, Kielce, s. 181-188	Charakterystyka głównych czynników lokalizacji miejscowości wypoczynkowych w regionie łódzkim
4	Bezowska G., Kucharska M. 2001. Użytkowanie ziemi w dolinie Warty koło Burzenina - przykład ścieżki dydaktycznej. Prob. Ekol. Kraj., t. IX, s. 9-23.	Walory turystyczne Parku

5	Cabała S., Wika S., Wilczek Z., Zygmunt J., 2001, Przyroda Międzyrzecza Warty i Widawki, wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice	Charakterystyka ukształtowania terenu, środowiska przyrodniczego obszaru (w tym wyodrębnionych uroczysk). Ocena możliwości restrukturyzacji środowiska przyrodniczego
6	Cieplucha M., Kruk A., Zięba G., Marszał L., Tszydel M., Tybulczyk Sz., Rachlewska D., Pietraszewski D., Janic B., Galicka W., 2014, Ichtyofauna rzeki Warty, Roczniki Naukowe Polskiego Związku Wędkarskiego (Rocz. Nauk. PZW), tom 27, s. 147–184	Charakterystyka środowiska przyrodniczego rzeki Warty, w tym na terenie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Szczegółne uwzględnienie ichtyofauny rzeki.
7	Dmochowska-Dudek K., Tobiasz-Lis P., Wójcik M., 2015, Funkcja turystyczna obszarów wiejskich woj. łódzkiego - uwarunkowania strukturalne i planistyczne, Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, nr 162, wyd. PAN	Omówienie funkcji turystycznej gmin województwa łódzkiego poprzez ocenę ich atrakcyjności turystycznej. Zestawienie wyników z rozmieszczeniem turystycznych obszarów funkcjonalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa łódzkiego 2020
8	Ignaczak M., Radzicki G., Domański J., 2001, Nietoperze Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki	Określenie składu gatunkowego nietoperzy występujących na terenie Parku. Znaczenie występowania młynów wodnych oraz obszarów leśnych.
9	Jagielska E., Kulesza-Szerniewicz E., Makowska B., Stieler E., Welc-Jedrzejska J. 2011. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa	Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
10	Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., Produkt turystyczny. Pomysł, realizacja, zarządzanie, PWE, Warszawa 2010, s. 143.	Organizacja produktu turystycznego
11	Kanon Krajoznawczy województwa łódzkiego, 2011, red. J. Sledzińska, A. Wielocha, B. Włodarczyk, wyd. PTTK "Kraj", Warszawa-Łódź	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego wg powiatów
12	Kobojek E., Kobojek S. 2005. Doliny rzeczne regionu łódzkiego. Geneza, cechy przyrodnicze i antropogeniczne przekształcenia. Uniwersytet Łódzki - Wydział Nauk Geograficznych. Łódź. ss: 126.	Geografia dolin rzecznych Parku
13	Kobojek E., Kobojek S., 2019, Walory przyrodnicze i zagospodarowanie turystyczne wydmy śródlądowych na przykładzie regionu łódzkiego, Space-Society-Economy, nr 29, wyd. Uniwersytetu Łódzkiego	Analiza przyrodniczych walorów wydmy śródlądowych oraz zagospodarowania turystycznego w nizinnej części Polski Środkowej w regionie łódzkim. Wskazanie walorów rekreacyjnych tych terenów.
14	Kondracki J. 1978. Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa: 1-463.	Podział fizjograficzny Polski
15	Koter M., Liszewski S., Suliborski A. 2001. Łódź i region Polski Środkowej. ŁTN, Łódź.	Geografia Parku

16	Krakowska K., 2007, Czy edukacja ekologiczna może wzbudzać emocje służące ochronie przyrody?, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, R. 9, Zeszyt 1 (15) / 2007	Ukazanie emocji związanych z edukacją ekologiczną i ich wpływu na dalsze działania związane z ochroną przyrody na obszarze Parku. Posłużono się przykładem ochrony nietoperzy i trzmieli oraz zachowaniem w krajobrazie Parku tradycyjnych sadów
17	Krzeniński T. red., 1972. Województwo łódzkie. Przewodnik. Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa, ss.489	Województwo łódzkie, trasy, opisy miejscowości
18	Kucharska J. 1979. Kultura ludowa (w:) Stankiewicz Z., red., Województwo piotrkowskie – monografia regionalna, wyd. U.Ł.	Walory kulturowe na terenie Parku
19	Kucharski L, Kurzac M., 1998, Nowe stanowiska rzadkich i interesujących gatunków roślin na obszarze Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki i terenach przyległych, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Botanica, tom 12, s. 109-113	Charakterystyka i historia powstania Parku. Wykaz najcenniejszych gatunków roślin na obszarze Parku i na terenach przyległych.
20	Malkiewicz A., Kubasik W., 2015, Stan poznania motyli (Lepidoptera) Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki	Podsumowanie stanu wiedzy o rozmieszczeniu gatunkowym i rozmieszczeniu motyli na terenie Parku
21	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ostrówek	Akt prawa miejscowego
22	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rusiec	Akt prawa miejscowego
23	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sędziejowice	Akt prawa miejscowego
24	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sieradz	Akt prawa miejscowego
25	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zduńska Wola	Akt prawa miejscowego
26	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Konopnica	Akt prawa miejscowego
27	Miejscowy plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zapolice	Akt prawa miejscowego
28	Mokras-Grabowska J., Rzeńca P., Województwo łódzkie. Przewodnik turystyczny, 2007, wyd. ROTWŁ, Łódź	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego
29	Mroczek-Żulicka Aleksandra, 2024, Plenerowa rekreacja twórcza. Przykład Łodzi, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 324 s.	Znaczenie rekreacji na obszarach chronionych
30	Mroczek-Żulicka Aleksandra, Twórcze podejście do organizacji krajoznawstwa w opozycji do banalnej rozrywki i zabawy - przykład Łodzi W: Współczesne oblicza krajoznawstwa / Stasiak Andrzej, Włodarczyk Bogdan,	Organizacja krajoznawstwa na obszarach chronionych

	Śledzińska Jolanta (red.), 2016, Warszawa, Wydawnictwo PTTK, s.301-314	
31	Papińska E. 2014. Cechy siedlisk terenów odłogowanych w strefie otaczającej Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki. Problemy Ekologii Krajobrazu. Wybrane zagadnienia z problematyki gospodarowania przestrzenią. Tom XXXVII. 121–130	Charakterystyka przemian krajobrazu rolniczego w strefie otaczającej Park. Diagnoza wybranych zagadnień z zakresu gospodarowania przestrzenią.
32	Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki. 2005. Dyrekcja Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Sieradz, ss. 24 + mapa	Walory turystyczne Parku
33	Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki – mapa przyrodniczo-turystyczna, skala 1:40 000, wyd. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź, 2023	Mapa prezentująca najważniejsze walory przyrodnicze i antropogeniczne Parku (wraz z opisem)
34	Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki – mapa turystyczna, skala 1:50 000, wyd. CartMedia, 2010	Mapa turystyczna z zaznaczeniem najważniejszych walorów przyrodniczych antropogenicznych Parku
35	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Widawa	Akt prawa miejscowego
36	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi.	Opisane uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego w kontekście rozwoju turystyki i rekreacji oraz cele strategiczne w tym zakresie.
37	Prognoza Oddziaływania na Środowisko do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2023	Cele ochrony środowiska z punktu widzenia Strategii. Rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań na środowisko obszaru partnerstwa
38	Prognoza Oddziaływania na Środowisko Strategii Gminy Widawa na lata 2021-2028	Cele ochrony środowiska z punktu widzenia Strategii. Charakterystyka i stan środowiska gminy. Rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań na środowisko gminy
39	Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Gminy Burzenin na lata 2021-2030	Cele ochrony środowiska z punktu widzenia Strategii. Charakterystyka i stan środowiska gminy Burzenin. Obszary Natura 2000. Rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań na środowisko gminy
40	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Rusiec na lata 2023-2030	Charakterystyka środowiska przyrodniczego gminy. Stan i źródła zagrożeń środowiska
41	Program Ochrony Środowiska Gminy Sędziejowice	Charakterystyka środowiska przyrodniczego gminy. Stan i źródła zagrożeń środowiska
42	Program Ochrony Środowiska Gminy Zapolice	Charakterystyka środowiska przyrodniczego gminy, w tym Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Stan i źródła zagrożeń środowiska
43	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025-2028 z perspektywą do 2032, przyjęty Uchwałą Nr XIII/160/25 z	Odniesienie do walorów przyrodniczych i celów ochrony SPK. Opisane są plany i zadania również w kontekście rozwoju turystyki.

	dnia 15 kwietnia 2025 r. Sejmik Województwa Łódzkiego	
44	Pytliński S. 2013. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich województwa łódzkiego na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo. Materiały konferencyjne (praca zbiorowa). Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gniazdo. Skierniewice.	Zrównoważony rozwój i turystyka w Parku
45	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794)	Akt prawny
46	Siciński J, T. 1999. Walory przyrodnicze i turystyczne Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki (w:) Wnuk Z. red., Mat. III Krajowej Konferencji - Ochrona Przyrody a Turystyka - Turystyka w parkach krajobrazowych. Wyd. UR Rzeszów, ss 73	Walory turystyczne Parku
47	Siciński J. T. 1999. Walory przyrodniczo - krajobrazowe i turystyczne Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. (w:) Wnuk Z. (red.). Turystyka w parkach krajobrazowych. Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Rzeszów: 73 - 80	Walory turystyczne Parku
48	Sieradzkie Parki Krajobrazowe. Załęczański Park Krajobrazowy. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki. 2011. Dyrekcja Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Sieradz, ss. 72. (abum)	Walory turystyczne Parku
49	Strategia rozwoju gminy Burzenin na lata 2021-2030	Diagnoza gminy w obszarze gospodarczym, przestrzennym. Polityka rozwoju lokalnego gminy w oparciu o zasoby gminy. Wizja rozwoju gminy w zakresie turystyki i wypoczynku
50	Strategia Rozwoju Gminy Ostrówek na lata 2023-2030	Charakterystyka sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru. Zagospodarowanie przestrzenne, w tym stan obiektów dziedzictwa kulturowego i uwarunkowania ochrony środowiska. Charakterystyka sfery gospodarczej, w tym rozwoju turystyki. Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej w gminie
51	Strategia Rozwoju Gminy Sędziejowice na lata 2021-2026	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, w tym zasobów kulturowych i przyrodniczych. Zasady zrównoważonego rozwoju gminy.
52	Strategia Rozwoju Gminy Widawa na lata 2021-2028	Diagnoza uwarunkowań rozwojowych gminy, w tym turystyki i promocji gminy. Cele strategiczne i kierunki działań gminy
53	Strategia Rozwoju Gminy Zapolice na lata 2021-2030	Analiza potencjału gospodarczego, przestrzennego i społecznego gminy, w tym potencjału

		turystycznego. Kierunki działań i rozwoju w obszarach funkcjonalnych gminy (w tym w zakresie turystyki i wypoczynku oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru)
54	Strategia Rozwoju Gminy Zduńska Wola na lata 2021-2028	Analiza walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru, diagnoza sytuacji gospodarczej, infrastrukturalnej oraz aktywności społecznej
55	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.	Strategia rozwoju woj. łódzkiego
56	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Burzenin	Akt prawa miejscowego
57	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sędziejowice	Akt prawa miejscowego
58	Szafrńska E., Włodarczyk B., 2011, Turystyka w powiatach województwa łódzkiego w 2009 r., Warsztaty z geografii turystyki, T. 1, 15, wyd. Uniwersytetu Łódzkiego	Omówienie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa łódzkiego, analiza działalności władz powiatowych w zakresie promocji i rozwoju turystyki. Rozmieszczenie i wykorzystanie bazy noclegowej. Rozmieszczenie atrakcji turystycznych
59	Tanaś S., 2017, Analiza ruchu turystycznego w województwie łódzkim w świetle badań ankietowych, [w:] Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2016 roku, B. Włodarczyk (red.), Instytut Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 71-102, ISBN: 978-83-63418-04-5	Badania ruchu turystycznego na terenie Parku
60	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940)	Akt prawny
61	Włodarczyk B., 2019, Zarys rozwoju turystyki w regionie łódzkim, Acta Geographica Lodziensia, 109:145-161	Omówienie historii rozwoju turystyki w województwie łódzkim z podziałem na okresy
62	Województwo łódzkie - przewodnik, 1972, red. T. Krzemiński, Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Łodzi, wyd. 'Sport i turystyka', Warszawa	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego
	Strony internetowe	
1	www.parkilodzkie.pl – strona internetowa Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	Charakterystyka środowiska przyrodniczego Parku wraz z formami ochrony znajdującymi się na jego terenie. Charakterystyka najważniejszych walorów antropogenicznych położonych w granicach Parku. Mapa Parku
2	www.zdunska.info.pl – strona dotycząca miasta Zduńska Wola i okolic	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
3	www.belchatow.lodz.lasy.gov.pl – strona internetowa Nadleśnictwa Bełchatów	Charakterystyka walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno-kulturowych Parku

4	www.lodzkie.travel – strona ROTWŁ	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
5	www.zapolice.pl – oficjalna strona internetowa gminy Zapolice	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku oraz zagospodarowania turystycznego (szlaki turystyczne)
6	www.widawa.pl – oficjalna strona gminy Widawa	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
7	www.ugburzenin.pl – oficjalna strona gminy Burzenin	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
8	www.ugsieradz.pl – oficjalna strona gminy Sieradz	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
9	www.powiat-sieradzki.pl – oficjalna strona Powiatu Sieradzkiego	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
10	www.lask.com.pl – oficjalna strona Powiatu Łaskiego	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku oraz zagospodarowania turystycznego (szlaki)
11	www.powiatzdunskowolski.pl – oficjalna strona Powiatu Zduńskowolskiego	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku oraz zagospodarowania turystycznego (szlaki)

Źródło: opracowanie własne